

Категоризация на неприятеля *Oligonychus perseae* за територията на Европейския съюз

Панелът по здраве на растенията (Панел PLH) на Европейския орган по безопасност на храните (EFSA) е извършил категоризация на неприятеля *Oligonychus perseae* за територията на Европейския съюз (ЕС).

Oligonychus perseae Tuttle, Baker & Abbatiello, 1976, не е включен в приложение II на Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията¹, като карантинен вредител, който е от значение за ЕС, но растения гостоприемници, растителни продукти и други обекти, които са гостоприемници на *O. perseae*, се регулират с мерки, посочени в същия регламент.

Oligonychus perseae не е включен в списъка на вредителите, които се регулират с Регламент за изпълнение (ЕС) 2021/2285 на Комисията².

Растенията *Acacia* (акация), *Diospyros* (райска ябълка), *Juglans* (*opex*), *Persea* (авокадо), *Prunus* (слива) и *Salix* (върба) са гостоприемници на *O. perseae* и са включени в приложение I към Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2019 на Комисията³ като „високорискови растения“. Въвеждането им на територията на Съюза е забранено по смисъла на член 42 от Регламент (ЕС) 2016/2031 на Европейския парламент и на Съвета⁴, докато не се извърши предварителна оценка на риска, съгласно критериите, посочени в Приложение III на същия регламент.

Oligonychus perseae Tuttle, Baker & Abbatiello, 1976 е с добре установена идентичност, за която съществуват надеждни методи за откриване и идентификация.

¹ Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията от 28 ноември 2019 г. за установяване на еднакви условия за прилагане на Регламент (ЕС) 2016/2031 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на защитните мерки срещу вредители по растенията и за отмяна на Регламент на Комисията (ЕО) № 690/2008 и за изменение на Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2019 на Комисията. OJ L 319, 10.12.2019 г., стр. 1-279.

² Регламент за изпълнение (ЕС) 2021/2285 на Комисията от 14 декември 2021 година за изменение на Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 по отношение на списъка на вредителите, забраните и изискванията за въвеждането и движението на територията на Съюза на растения, растителни продукти и други обекти и за отмяна на решения 98/109/ЕО и 2002/757/ЕО и на Регламенти за изпълнение (ЕС) 2020/885 и (ЕС) 2020/1292, C/2021/8982, OJ L 458, 22.12.2021, п. 173–283

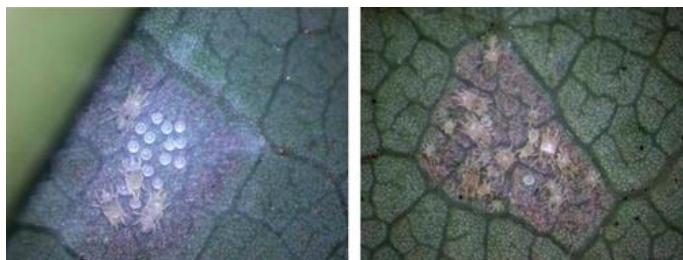
³ Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2019 на Комисията от 18 декември 2018 г. за създаване на временен списък на високорискови растения, растителни продукти или други обекти по смисъла на член 42 от Регламент (ЕС) 2016/2031, както и списък на растенията, за чието въвеждане в Съюза не се изискват фитосанитарни сертификати по смисъла на член 73 от посочения регламент, C/2018/8877, OJ L 323, 19.12.2018 г., стр. 10–15; ПРИЛОЖЕНИЕ 1 Списък на високорискови растения, растителни продукти или други обекти по смисъла на член 42, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2016/2031,

⁴ Регламент (ЕС) 2016/2031 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 година за защитните мерки срещу вредителите по растенията, за изменение на регламенти (ЕС) № 228/2013, (ЕС) № 652/2014 и (ЕС) № 1143/2014 на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на директиви 69/464/ЕО, 74/647/ЕО, 93/85/ЕО, 98/57/ЕО, 2000/29/ЕО, 2006/91/ЕО и 2007/33/ЕО на Съвета, OJ L 317, 23.11.2016, стр. 4–104

Принадлежи към клас Arachnida (паякообразни), инфраклас Acari (акари), разред Prostigmata, семейство Tetranychidae (тетранихови акари). Неприятелят се среща и под синонима: *Oligonychus (Homonychus) perseae* Tuttle, Baker and Abbatiello, 1976.

Биология на вредителя

Неприятелят *O. perseae* е поливолтинен вид и развива голям брой поколения. Плътността на неприятеля е най-висока в началото на лятото и постепенно намалява към края на лятото и есента. Развива се в колонии (гнезда) съсредоточени от долната страна на листата, предимно по дължина на нерватурата (жилките).

O. perseae от долната страна на листа от авокадо.

В гнездата се срещат всички жизнени етапи - яйца, ларви, протонимфи, дейтонимфи и възрастни. Там се осъществяват и всички жизнени процеси (копулация, хранене, размножаване и развитие), като съотношението между половете е около 1:2 мъжки към женски индивиди. Жизненият цикъл на *O. perseae* зависи от температурата и варира от 34,9 дни (при 15°C) до 9,8 дни (при 30°C). При достигане на висока популационна плътност *O. perseae* прави копринени нишки и с помощта на вятъра може пасивно да се разпространи до съседни листа и дървета.

Повредите се предизвикват от подвижните форми (ларви, нимфи и възрастни) на *O. perseae*, които смучат сок от долната страна на листата, на своите гостоприемници.

Слънчеви изгаряния по плодове авокадо, след тежко обезлистване, причинено от *O. perseae*

Вследствие на храненето се получават характерни кръгли некротични петна (от около 1–5 мм²) върху листата. При силно намножаване (> 500 акара на лист), вследствие на

Типична повреда по листа причинена от *O. perseae*

повредата листата изсъхват и преждевременно окапват. Обезлистването на короната на дърветата увеличава риска от слънчево изгаряне на младите плодове (което

намалява качеството им) и откритите стилове на дърветата. Възможно е преждевременно окапване на плодовете.

Растения гостоприемници

Макар, че за основен гостоприемник на *O. perseae* се счита *Persea americana* (авокадо), този многояден паякообразен акар е полифаг и напада около 20 растителни вида, принадлежащи към 17 ботанически семейства. Други растения гостоприемници на неприятеля са: *Ceratonia siliqua* (рожков), *Diospyros* spp. (райска ябълка), *Prunus* (слива) и *Vitis* (лоза), декоративни растения като *Acacia* (акация), *Bambusa* (бамбук), *Rosa* (роза) и *Salix* (върба), както и някои плевели. Въпреки многото гостоприемници, не са намерени и докладвани доказателства за нанесени повреди от неприятеля върху други култури различни от авокадо⁵.

Географско разпространение

Неприятелят *O. perseae* е с произход от Централна Америка. Към настоящия момент се е разпространил и установил в Калифорния, Флорида и Хавай, Северна Африка, Южна Европа и Израел.

Глобално разпространение на *Oligonychus perseae* към 03.02.2022г.
(EPPO Global Database)

Съгласно световната база данни на Европейската и средиземноморска организация за растителна защита (European plant protection organization - EPPO) към 3 февруари 2022 г., *O. perseae* присъства в три държави-членки на ЕС. Известно е, че се среща в Италия, Португалия и Испания, където има ограничено разпространение.

⁵ Henández Suárez E, Torres LE, Velásquez Hernández Y and Perera González S, 2010. Araña cristalina del aguacate. Identificación, biología, daños y control. *Información Técnica. Cabildo De Tenerife*, 9. Available online: <https://www.agrocabildo.org/publica/Publicaci>

В Испания неприятелят е открит за първи път през 2004 г. в Малага (Андалусия). През 2010 г. Испанската национална служба за растителна защита потвърждава присъствието на *O. perseae* във всички региони, където се отглежда авокадо - Галисия, Валенсия, Андалусия, включително и Канарските острови (2006 г.).

В Португалия *O. perseae* е констатиран за първи път през 2005 г. на остров Мадейра, а през 2006 г., в южна Португалия. През 2020 г., неприятелят е открит и в Естремадура (Обидуш, Централен регион).

В Италия неприятелят е открит за първи път през 2014 г. в Сицилия. Националната служба за растителна защита на Италия заявява, че няма доклади за нанесени щети от *O. perseae*, поради което конкретни мерки срещу неприятеля не са предприети.

Пътища за навлизане в ЕС

Неприятелят *O. perseae* вече присъства в Европа и на територията на ЕС (Испания, Италия, Португалия). По-нататъшното му навлизане, чрез яйца, ларви, протонимфи, дейтонимфи и възрастни на територията на ЕС е възможно посредством международния търговски обмен и движение на растения за засаждане (предимно авокадо), от растения гостоприемници, произхождащи от страни, с наличие на вредителя. Рискът, от навлизане на *O. perseae* с плодове авокадо е много нисък, тъй като този вид не се храни и развива върху тях, а самите плодове се берат и предлагат на пазара без листа.

Съгласно информацията от базата данни на Europhyt⁶/TRACES-NT⁷, към 8 февруари 2022 г., обхващащ периода май 1994 г. – май 2020 г., не се съобщава за прихващания на *O. perseae*.

Установяване и разпространение в ЕС

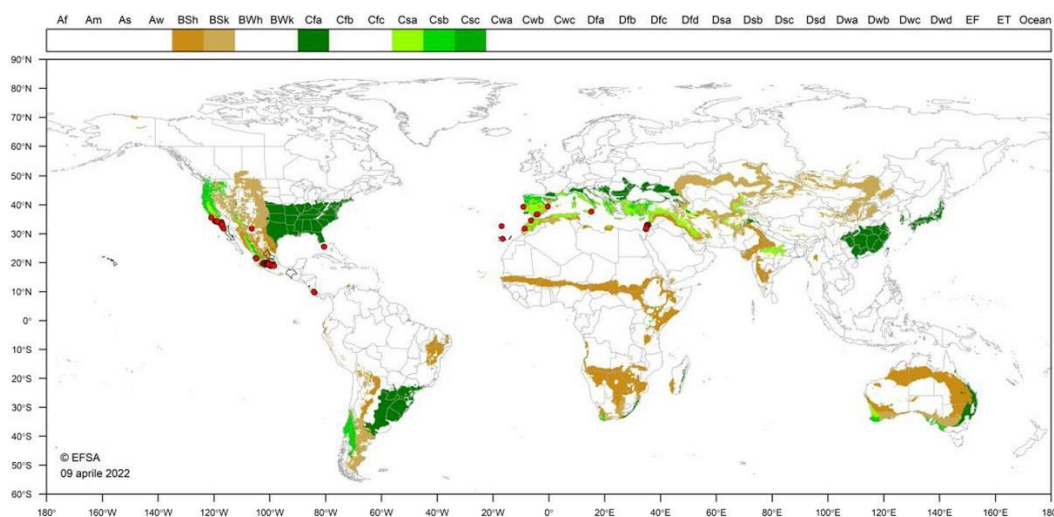
Основният гостоприемник на *O. perseae* - *Persea americana* (авокадо) се отглежда основно в районите около Средиземно море. В южните страни-членки на ЕС (Испания, Португалия, Гърция, Франция, Кипър и Италия) авокадо се отглежда на почти 20 000 ха, като повече от половината площи се намират в Испания - 12 000 ха в континентална Испания (предимно в Андалусия) и 1 700 ха на Канарските острови. Площите,

⁶ EUROPHYT - Европейска система за бързо предупреждение, в която се регистрират прихващания по фитосанитарни причини на пратки от растения и растителни продукти, внесени в ЕС или търгувани в самия ЕС.

⁷ TRACES - TRADE Control and Expert System - Експертна система за контрол на търговията.

предназначени за производство на авокадо в различни държави-членки на ЕС, бързо се увеличават.

Oligonychus perseae е топлолюбив вид и се среща в райони с тропичен и субтропичен климат. В страните, където вредителят присъства, преобладават климатични зони по Köppen-Geiger⁸ - BSh, BSk, Cfa, Csa, Csb и Csc. Тези климатични зони се срещат в ЕС. Климатичните условия в южните страни-членки на ЕС са подходящи за установяване на неприятеля.

Световно разпространение на климатичните типове Köppen-Geiger, които се срещат в ЕС и в райони извън ЕС, където е докладван *O. perseae*

Вероятността неприятелят да се установи в Централна и Северна Европа е малка, но ако евентуално това се случи, най-вероятно популациите ще бъдат малки и няма да окажат въздействие. Съществува вероятност *O. perseae* да се появи в оранжерии в райони с по-хладен климат.

Като се вземат предвид биотичните фактори (наличие на растения гостоприемници) и абиотичните фактори (пригодност на неприятеля към климата) в Европа, се предполага, че вредителят *O. perseae* има потенциал да се установи в страните-членки на ЕС с по-топъл климат.

Неприятелят вече присъства и има ограничено разпространение в Испания, Португалия и Италия, а по-нататъшното му разпространение на територията на ЕС, би

⁸ WORLD MAPS OF KÖPPEN-GEIGER CLIMATE CLASSIFICATION, <http://koeppen-geiger.vu-wien.ac.at/present.htm>
Тропичен климат (A) - Екваториален (Af) Тропичен мусонен (Am) Тропичен саванен (Aw)
Сух климат (B) - Горещ пустинен (BWh) Студен пустинен (BWk) Горещ степен (BSh) Студен степен (BSk)
Умерен климат (C) - Влажен субтропичен климат (Cfa, Cwa) Океански климат (Cfb, Cwb, Cfc) Средиземноморски климат (Csa, Csb)
Континентален климат (D) - Умереноконтинентален климат (Dsa, Dsb, Dwa, Dwb, Dfa, Dfb) Влажен континентален климат (Dfa, Dwa, Dfb, Dwb) Субполярен климат (Dfc, Dwc, Dfd)
Полярен климат (E) - Полярен климат (ET, EF) Планински климат (ET/H)

могло да се осъществи основно чрез движение и търговски обмен на заразени растения за засаждане (предимно авокадо).

На къси разстояния *O. perseae* би могъл да се разпространи, чрез естественото придвижване до различни части на растението и съседни листа, а на по-дълги разстояния, до съседни дървета и градини, чрез пренасянето му от вятъра (*O. perseae* прави копринени нишки, чрез които пасивно се разпространява) или с помощта на човешката дейност (дрехи, оборудване, селскостопански машини и превозни средства) и животните.

Икономическо въздействие

При въвеждане и трайно установяване на *O. perseae* на територията на ЕС, той би могъл да окаже негативно икономическо въздействие върху добива, качеството и производството на *Persea americana* (авокадо).

Oligonychus perseae е единственият икономически важен вредител по *Persea americana* в Испания, където се произвеждат повече от 80% от производството на авокадо в ЕС. Въпреки че този неприятел не атакува плодовете, повредите, които нанася по листата намаляват тяхната възможност за фотосинтеза. При масово размножаване и силно нападение, неприятелят може да обезлисти короната на дърветата и така да се увеличи риска от слънчево изгаряне на плодове и откритите стволоче на дърветата. Качеството на плодовете се влошава. Възможно е преждевременното им окапване.

На Канарските острови, където доскоро производството на авокадо е било биологично, с установяването на *O. perseae*, земеделските стопани са били принудени да преминат към конвенционално производство. Тази промяна е довела до увеличаване на производствените разходи и намаляване стойността на продукцията.

Икономически загуби от неприятеля биха могли да се очакват и в други райони на Съюза, където авокадото се отглежда с цел търговия.

Мерки и методи за контрол

Вредителят *O. perseae* не е включен в приложение II на Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията, като карантинен вредител, който е от значение за ЕС, но в т. 8, 9 и 10 от приложение VI на Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията⁹ са посочени растения, растителни продукти и други обекти, които са гостоприемници

⁹ ПРИЛОЖЕНИЕ VI - Списък на растенията, растителните продукти и другите обекти, чието въвеждане в Съюза от определени трети държави е забранено - Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията.

на *O. perseae* и въвеждането им в Съюза от някои трети държави е забранено, макар че не всички гостоприемници на *O. perseae* са включени в приложение VI (например - авокадо, райска ябълка, рожков).

Растенията гостоприемници, предназначени за засаждане, чийто внос в Съюза от някои трети страни е забранено, включват *Prunus* L (слива), *Rosa* L (роза) и *Vitis* L (лоза). Единственото изключение са растенията *Prunus*, предназначени за засаждане от САЩ.

Някои растения, предназначени за засаждане, като *Acacia* (акация), *Diospyros* (райска ябълка), *Juglans* (орех), *Persea* (авокадо), *Prunus* (слива) и *Salix* (върба), които са гостоприемници на *O. perseae*, са включени в приложение I към Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2019 на Комисията като „високорискови растения“. Тяхното въвеждане на територията на Съюза е забранено по смисъла на член 42 от Регламент (ЕС) 2016/2031 на Европейския парламент и на Съвета, докато не се извърши предварителна оценка на риска, съгласно критериите, посочени в Приложение III на същия регламент.

За всички останали, известни растения гостоприемници за засаждане при влизането им в ЕС от трети страни, се изисква фитосанитарен сертификат (Приложение XI, част А от Регламент за изпълнение 2019/2072,¹⁰). Същите се инспектират при пристигане.

Мерките за контрол, които биха намалили потенциалния риск от въвеждане, установяване и разпространение на *O. perseae* в ЕС са: растенията гостоприемници и растителните продукти да произхождат от страни свободни от вредителя; използване на устойчиви и толерантни растителни видове/сортове, управлявани условия на отглеждане; биологичен контрол; химично третиране на растенията, включително репродуктивния материал; почистване и дезинфекция на съоръжения, инструменти и машини; внимателно инспектиране; извършване на инспекции в мястото на внос; вземане на проби за лабораторни изследвания и изискване на фитосанитарен сертификат и растителен паспорт.

Пълният списък на допълнителните мерки за контрол за намаляване риска от навлизане и разпространение на *O. perseae* на територията на ЕС е посочен в

¹⁰ ПРИЛОЖЕНИЕ XI Списък на растенията, растителните продукти и други обекти, за които се изисква фитосанитарен сертификат за въвеждането им на територията на Съюза, и тези, за които не се изисква такъв сертификат, ЧАСТ А Списък на растенията, растителните продукти и други обекти, както и съответните трети държави на произход или изпращане, за които в съответствие с член 72, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2016/2031 се изисква фитосанитарен сертификат за въвеждането им на територията на Съюза - Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията.

Ръководството за количествена оценка на риска от вредители по растенията, разработено от работна група към панела по здраве на растенията на ЕОБХ, 2018¹¹.

Несигурност

Основната несигурност по отношение на установяването и потенциала на *O. perseae* за въздействие в рамките на ЕС е свързана с липсата на информация за икономическото му въздействие върху гостоприемници, които са различни от авокадо, тъй като няма данни *O. perseae* да причинява щети на други култури, освен авокадо.

Заклучение

Неприятелят *Oligonychus perseae* отговаря на критериите, без основни несигурности, които са в компетентността на ЕОБХ за оценка, за да бъде разглеждан като потенциален карантинен вредител за ЕС.

Значение за България

Понастоящем вредителя *O. perseae* не присъства на територията на Р България.

Потенциалните пътища за въвеждането на вида в страната са вносът на растения, предназначени за засаждане, от растения гостоприемници, произхождащи от страни, с наличие на вредителя. Тези потенциални пътища за навлизане на вредителя на територията на България са регламентирани от действащото национално и европейско законодателство. При неспазване на фитосанитарните мерки за контрол и при евентуално въвеждане на *O. perseae* в страната, той би могъл да окаже някакво въздействие върху гостоприемниците му, които се срещат в страната като: *Diospyros* spp (райска ябълка), *Prunus* (слива) и *Vitis* (лоза), *Acacia* (акация) и *Rosa* spp. (роза), въпреки че няма доказателства, неприятелят да нанася повреди върху други култури различни от авокадо. Преобладаващият умерен климатът в България, също може да бъде ограничаващ фактор за установяването му.

При обследване и съмнение за наличие на *O. perseae* е необходимо незабавно да се уведомят официалните контролни органи. Ранното откриване би могло да помогне за управлението на този вредител в България.

¹¹ EFSA PLH Panel (EFSA Panel on Plant Health), Jeger M, et al., 2018. Guidance on quantitative pest risk assessment. *EFSA Journal* 2018; 16(8):5350, 86 pp. Available online: <https://doi.org/10.2903/j.efsa.2018.5350>

Източник:

EFSA PLH Panel (EFSA Panel on Plant Health), Claude Bragard, et al., 2021. Scientific Opinion on the Категоризация на вредители на *Oligonychus perseae*, EFSA Journal 2022;20(6):7336

<https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.2903/j.efsa.2022.7336>

Други научни становища и актуална информация в областта на здравето на растенията, както и оценка на риска по цялата хранителна верига може да намерите на сайта на Центъра за оценка на риска по хранителната верига - <https://corhv.government.bg/>.

Изготвил: Татяна Величкова,

главен експерт, Дирекция „Оценка на риска по хранителната верига“, ЦОРХВ,
12.12.2022 г.